સુપ્રભાતમ્

સુરેશ પ્રા. ભટ્ટ

ફોન : ૨૩૨૨૬૨૫૧

સલામી સવારની..

હવે સુખ-શાંતિનાં સ્વર્ગીય દ્વાર ખૂલી ગયાં છે!
ગરીબો પર લક્ષ્મી કૃપાનાં નેત્રો ખૂલી ગયાં છે!
ખૂલી ગયાં છે નશીબ જન-ધનની યોજનાથી -
પૈસા વિના, આધારે કરોડો ખાતાં ખૂલી ગયાં છે!
(ગિનીસ બૂકમાં સુવર્ણ અક્ષરે નોંધ)

હાઇકુ

હવે આતંક
નવા અવતારમાં -
'સ્વાઇન' તાવ..

સત્તા મેદાને -
રમતમાં રમત -
રમ્યા શ્રીનીજી...

ચિંતન

સ હિ ગગનવિહારી કલ્મષ ધ્વંસ કારી દશશતકરધારી જ્યોતિષાં મધ્યચારી ।
વિધુરપિ વિધિ યોગાદ્ ગ્રસ્યતે રાહુણા સૌ લિખિતમિહ લલાટ પ્રોજ્ઝતું કઃ સમર્થઃ ॥

સુભાષિત રત્ન ભાંડાગાર ના નસીબનો મહિમા નામના બીજા અધ્યાયનો આ શ્લોક છે :

'આકાશમાં વિહાર કરનારો - (ચંદ્ર) અને રાત્રિમાં પણ અંધકારને દૂર કરનારો, હજાર હાથ વાળો (કિરણો-કર) અને નક્ષત્રો વચ્ચે ચાલનારો આવો મહાન ચંદ્ર - એને પણ રાહુ ગળી ગયો. નસીબ-સંજોગે લલાટમાં જે લખ્યું હોય તે ગમે તેવા શ્રેષ્ઠ-મહાન-રાજવીને પણ ભોગવવું જ પડે છે. ભાગ્ય-વિધિને ટાળવા કોને સમર્થ છે?'

નશીબ-ભાગ્ય કે કર્મનું ફળ (સારૂં કે માઠું) સમય પ્રમાણે મળે જ છે પછી કોઇ રાજવી હોય કે રંક, આપણે વ્યવહારમાં જોઇએ છીએ કે કોઇવાર જેનો સિતારો હોય એવા સત્તાધીશો એનો સમય પુરો થઇ જાય પછી એવા ફેંકાઇ જાય છે કે એમને કોઇ પૂછતું નથી. અરે એમની સામે પણ કોઇ જોતું નથી.

રાજકારણમાં આવા ફેંકાઇ ગયેલા નેતા કે ઉતર્યા અમલદાર જેથી તુમાખી નિવૃત્તિ પછી તદ્દન નચોવાઇ ગઇ હોય - એવા દૃષ્ટાંત વ્યવહારમાં અનેક જોવા મળે છે. અહીં 'ચંદ્ર'ના દાખલો આપી આ વાત સમજાવવામાં આવી છે.

સુવિચાર

- આપણે આપણો ધર્મ બજાવી છૂટીએ તો આ દુઃખથી ભરેલા સંસારમાં સુખી જ થઇશું **- ધર્મસૂત્ર**
- જગતમાં તમારે તરવું હોય તો હાથ પગ ઉપર ભરોસો રાખો, જેનું શરીર કેળવાય એનું મગજ પણ તેજ થાય છે **- એસ. ભટ્ટાચાર્ય**
- સફળતા એટલે માત્ર સાચો નિર્ણય જ નહીં પણ એ નિર્ણય કયારે લેવો એનું પણ પરફેક્ટ ટાઇમીંગ **- રોબિન શર્મા**
- સહનશીલતાના પ્રયાસ દરમિયાન કોઇ વ્યક્તિનો શ્રેષ્ઠ શિક્ષક તેનો દુશ્મન હોય છે **- દલાઇ લામા**
- જે શિક્ષક ખુદ પોતાનો શ્રેષ્ઠ વિદ્યાર્થી બની શકે તે ઉત્તમ શિક્ષક સાબિત થાય **- પાયથાગોરસ**
- શાંત મગજ એ જ મોટા ભાગની સમસ્યાઓનું ઓસડ છે **- ફાધર વાલેસ**
- ભૂખની આગનો બળવો એ સંસારનો ભયંકર બળવો છે **- ફ્રાન્સીસ બેકન**

- (સંકલન : દીપક વી. આસરા)

બોધ કથા

આજકાલ નેતાશ્રીઓના કૌભાંડ પકડાય પછી મામલો શાંત પાડવા તરત 'તપાસપંચ'ની જાહેરાત થાય. 'કલીનચીટ' ફિક્સ થઇ જાય પછી તપાસ શરૂ થાય. ઘણીવાર ન ગમતા ન માનતા ન્યાયાધીશની બદલી કે અકસ્માતે મૃત્યુ પણ થઇ જાય!

ગામનો કાજી (ન્યાયાધીશ) અને હસન મિત્રો હતા. તેથી હસન હંમેશા હવામાં જ ઉડતો. એકવાર હસન ને મુલ્લાં નસરૂદ્દીન સાથે બોલાચાલી થઇ. સાવ સામાન્ય વાતમાં હસને મુલ્લાં નસરૂદ્દીનને માથામાં લાઠી ફટકારી દીધી.

મુલ્લાં ગયા કાજી પાસે - હસનની ફરિયાદ કરી. કાજીએ બંનેની વાત સાંભળી હસન મિત્ર હતો એટલે સાવ સામાન્ય પ્રજા - ચાંદીના બે સિક્કા 'નસરૂદ્દીનને આપી દે' કહી ચૂકાદો આપ્યો.

હસન લુચ્ચો હતો. કહ્યું અત્યારે મારા ખિસ્સામાં નથી પછી આપી દઇશ, નસરૂદ્દીન કાજી અને હસનની ચાલ સમજી ગયો. કાજી પર ગુસ્સો આવ્યો.

હસન હાથમાં જે લાકડી હતી તે દોડીને લઇ લીધી ને કાજીના માથામાં ઠોકી દીધી. કાજી ગુસ્સે થઇ કહે તે મને જ લાકડી મારી! હવે તને પણ દંડ થશે.

નસરૂદ્દીન કહે લાકડીનો દંડ તો માત્ર બે ચાંદીના સિક્કા જ છે ને? આ હસન ઉપર હું બે સિક્કા માગું જ છું ને એ તમારો મિત્ર છે એટલે એની પાસેથી લઇ લેજો! કહી નસરૂદ્દીને ચાલતી પકડી.

Email - sureshchandrabhatt18@gmail.com

મહારાણા પ્રતાપ અને તત્કાલીન સમાજજીવન

અતિતની આજ

- ડો. હરિ દેસાઇ

છેક ૧૯૮૮માં બી.આર. ચોપડાની 'મહાભારત' ટી.વી. શ્રેણીએ ભારતીય અને વિદેશી દર્શકોમાં જોરદાર આકર્ષણ જમાવ્યું હતું. એ પછી ઘણા લાંબા સમયે મે ૨૦૧૩થી સોની ચેનલ પર પ્રસારિત થઈ રહેલી ટી.વી. શ્રેણી 'ભારત કા વીર પુત્ર મહારાણા પ્રતાપ' આકર્ષણ જમાવી ચુકી છે. જો કે ફિલ્મો અને ટી.વી. માધ્યમો માટે તૈયાર થતા કાર્યક્રમોમાં સત્યાધારિત ચિત્રણની સાથે જ મિર્ચમસાલાનું તત્વ પણ ઉમેરાતું હોવાથી રખે કોઈ એવું માની લે કે એમાં દર્શાવતાં ચિત્રણો અને પાત્રો ઉપરાંત ઘટનાક્રમ સાચા જ છે. ક્યારેક વિવાદ પણ થાય છે, પરંતુ મહાન વ્યક્તિત્વો અંગેની જીવનગાથાઓ-બાયોગ્રાફીઝની તુલનામાં આવાં વ્યક્તિત્વો પર લખાતી નવલકથાઓમાં છૂટ લેવાની પરંપરા ઈતિહાસ અને કલ્પનોની ભેળસેળ કરીને જનમાનસ પર પોતાનો પ્રભાવ પાડે છે. મહારાણા પ્રતાપ એ ભારતીય ઈતિહાસનું અમર પાત્ર છે અને એના વિશે સત્યાધારિત લેખનો અને કલ્પનકથાઓની ભેળસેળ થતી રહેતી હોવાને કારણે મુઘલ શાસન સામે ક્યારેય નમતું નહીં જોખનારા આ સ્વાભિમાની રાજવીના રાષ્ટ્રગૌરવને ઉપસાવતા વ્યક્તિત્વનાં સત્યોની શોધ થકી એમના જમાનાના સમાજજીવનની હકીકતોને પ્રકાશમાં લાવવાનો અહીં પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે.

છેક બાલ્યાવસ્થાથી જ મહારાણા પ્રતાપનું વ્યક્તિત્વ અમને આકર્ષતું રહ્યું છે. જંગલોમાં રહીને પણ મુઘલ બાદશાહ અકબર સામે લડત આપીને ક્યારેય નહીં ઝૂકનાર આ સિસોદિયા રાજપૂત રાજવી મુઘલોને દીકરીયું દેનારા રાજપૂત રાજાઓ કરતાં મૂઠી ઊંચેરા લાગતા હતા. જંગલજીવનના સંઘષર્મય દિવસોમાં ઘાસની રોટલી ખાતી પ્રતાપ-પુત્રીના હાથમાંથી બિલાડો એ છીનવી જતાં રડતી કન્યાથી વ્યથિત બાપની કથા પાઠ્યપુસ્તકમાં ભણાવાતી હતી ત્યારે એ સાચી કે ખોટી એ નીરક્ષીર કરવાની દૃષ્ટિ વિકસી નહોતી. લાગણીનો તંતુ પ્રતાપના પ્રતાપી વ્યક્તિત્વ સાથે બંધાયાનું અનુભવાયું હતું, પરંતુ સમયાંતરે પ્રતાપી પ્રતાપના રાજકુમારો અને બંધુઓ મુઘલોની ચાકરીમાં રહ્યાની વાસ્તવિકતાના ઈતિહાસનો અભ્યાસ કર્યો ત્યારે દિલ દ્રવી જવું સ્વાભાવિક હતું.

કર્નલ ટોડે લખેલા 'રાજપૂતાનાના ઈતિહાસ'ની કથાઓ અતિશયોક્તિભરી હોવાનું તો ખૂબ પ્રચલિત રહ્યા છતાં છેક ૧૯૨૮માં ગૌરીશંકર હીરાચંદ ઓઝાએ લખેલા પુસ્તક 'વીર શિરોમણિ મહારાણા પ્રતાપ'માં રજૂ થયેલાં તથ્યોનો એની ૨૦૧૦ની સંશોધિત દસમી આવૃત્તિ (રાજસ્થાની ગ્રન્થાગાર, જોધપુર)માં અભ્યાસ કર્યો ત્યારે બ્રિટિશ અને મુઘલ ઈતિહાસકારોનાં રંગીન અને વિકૃત ચિત્રણો પાછળની વાસ્તવિકતાઓ કાંઈક અંશે સમજાવા લાગી.

ક.મા. મુનશીએ 'પિલ્ગ્રીમેજ ટુ ફ્રીડમ'માં છેક ૧૯૪૭માં મહારાણા પ્રતાપના વંશજ મહારાણા ભુપાલસિંહના સ્વાભિમાની વલણે રાષ્ટ્રઘાતક ભોપાલ યોજનાને નિષ્ફળ બનાવવામાં મહત્ત્વનું યોગદાન આપ્યાનું વાંચ્યું ત્યારેય મેવાડ-ઉદયપુરના સિસોદિયા રાજપૂત શાસકો વિશે ગર્વ થવાનું સ્વાભાવિક હતું. મહારાણા ભુપાલસિંહના વંશજ બંધુઓ 'મહારાણા' મહેન્દ્રસિંહ મેવાડ અને અરવિંદસિંહજી મેવાડને નિકટથી જોવાનો અવસર મળ્યો ત્યારે મેવાડના મહારાણા પ્રતાપના સમયગાળાના સામરિક વ્યૂહોની સાથે જ સામાજિક જીવનનો અભ્યાસ કરવાની તીવ્ર ઈચ્છા અને ખેંચાણ અનુભવાયું.

> **મેવાડના મહારાણાઓની પરંપરામાં પિતાને ઝેર આપીને ગાદી પર ચડી બેસવાની વાતની કોઇ નવાઇ નહોતી, મહારાણા પ્રતાપના પિતા ઉદયસિંહે વીસ લગ્ન કર્યા હતાં અને તેમને ૨૫ પુત્ર અને ૨૦ પુત્રીઓ હતી, પુત્રોમાં સૌથી મોટો પ્રતાપ હતો, પ્રતાપે ૧૧ લગ્ન કર્યા હતાં, વધુ લગ્નોને પ્રતિષ્ઠાસૂચક લેખવામાં આવતાં હતાં, સામાન્ય રીતે સંયુક્ત પરિવારની પરંપરા હતી, રાજવી પરિવારમાં રાણીઓ વચ્ચેનો ખટરાગ સામાન્ય લેખાતો હતો, મહારાણાને ૧૧ રાણીઓથી ૧૭ કુંવર થયા હતા, સમયાંતરે પ્રતાપી પ્રતાપના રાજકુમારો અને બંધુઓ મુઘલોની ચાકરીમાં રહ્યા**

મેવાડના મહારાણાઓની પરંપરામાં પિતાને ઝેર આપીને ગાદી પર ચડી બેસવાની વાતની કોઈ નવાઈ નહોતી. ઔરંગઝેબે પોતાના ભાઈઓની હત્યા કરી અને બાદશાહ પિતા શાહજહાંને જેલમાં નાખ્યાની વાંઈની ટીકાને રખે મુસ્લિમ શાસક પરિવાર પૂરતી સીમિત રાખીએ. "મહારાણા કુંભાના અંતિમ દિવસો સુખદ નહોતા. સંવત ૧૫૨૫ (ઈ.સ. ૧૪૬૮)માં મહારાણાને ઉન્માદનો રોગ થયો હતો. એ પોતાનો વધુ સમય ભામાદેવ પાસેના જલાશય નજીક વ્યતીત કરતા હતા. તક મળતાં જ એક દિવસ એમના મોટા પુત્ર ઉદાએ કુંભલમેરના કિલ્લામાં મહારાણાની હત્યા કરી દીધી."

ઈ.સ. ૧૪૬૮ થી ૧૪૭૩ લગી સત્તા સંભાળનાર પિતાની હત્યાના ઉદાના કુકર્મથી નારાજ મેવાડી સરદારોએ એના ભાઈ રાયમલનો પક્ષ લીધો. મેવાડના મહારાણા તરીકે ઉદાને ઉથલાવવા માટે રાયમલને માંડૂના સુલતાન ગ્યાસુદ્દીનની મદદ લેવામાં પણ વાંધો નહોતો. જો કે એ ગાળામાં ઉદાનું મૃત્યુ થતાં રાયમલને સત્તા મળી. ઈ.સ. ૧૪૭૩ થી ૧૫૦૯ સુધી એણે રાજ કર્યું. એના મૃત્યુ પછી એનો સૌથી નાનો ત્રીજા ક્રમનો રાજકુમાર સંગ્રામસિંહ (સાંગા) ગાદીએ આવ્યો. એનું ૩૦ જાન્યુઆરી ૧૫૨૮ના રોજ મૃત્યુ થયું. એનાં સામંતોએ જ રાણા સાંગાને ઝેર આપ્યું હતું. આપસી સંઘર્ષનો દોર ઘણો લાંબો ચાલ્યો અને આખરે ઉદયસિંહ મેવાડના શાસક બન્યા (૧૫૩૭-૧૫૭૨). બાદશાહ અકબર અને બીજા મુસ્લિમ શાસકોનાં આક્રમણો સતત ચાલતાં રહ્યાં. જોકે ચિત્તોડ પર અકબરે કબજો મેળવ્યા છતાં ઉદયસિંહે અકબરની અધીનતા સ્વીકારી નહીં અને ઉદયપુરના પહાડી વિસ્તારોમાં રહીને એ દુશ્મનો સાથે લડી લેવા તત્પર હતો. એ જીવન પર્યંત પોતાની નવી રાજધાની ઉદયપુરના રક્ષણ માટે સંઘર્ષ કરતો રહ્યો અને ૨૮ ફેબ્રુઆરી ૧૫૭૨ના રોજ મોતને ભેટ્યો.

મહારાણા પ્રતાપના પિતા ઉદયસિંહે વીસ લગ્ન કર્યાં હતાં અને તેમને ૨૫ પુત્ર અને ૨૦ પુત્રીઓ હતી. પુત્રોમાં સૌથી મોટો પ્રતાપ હતો, જે ઉદયસિંહના પ્રથમ લગ્નસંબંધથી ૯ મે ૧૫૪૦ના રોજ જન્મ્યો હતો. ઉદયસિંહ ચિત્તૌડ આવ્યા પછી જેસલમેરના રાવ ભાટી લૂણકરની દીકરી ધીરકંવર સાથે તેમનું લગ્ન થયું હતું. રૂપરૂપનો અંબાર એવી ધીરકંવરથી મહારાણા ઉદયસિંહ વશીભૂત હતા. ધીરકંવરે પોતાના દીકરા જગમાલને મેવાડની ગાદી અપાવવી હતી અને એ માટે મહારાણા ઉદયસિંહને પટાવી પણ લીધા હતા. ઉદયસિંહના નિધન પછી એમના અંતિમસંસ્કારમાં જગમાલ જોવા ના મળ્યો અને પ્રતાપને આવેલો જોતાં મેવાડના સરદારોને સૌથી મોટા પુત્રને ગાદીથી વંચિત રખાયાની શંકા ગઈ. મેવાડની પરંપરા મુજબ રાજવીના અનુગામીએ અંતિમ સંસ્કારમાં ભાગ લેવાનો હોતો નથી. મેવાડના સરદારોએ જ્યારે જગમાલને રાજસિંહાસન પર બેઠેલો જોયો ત્યારે તેઓ ઉકળી ઉઠ્યા હતા અને રાજ છોડીને જઈ રહેલા પ્રતાપને એમણે પાછો વાળી ગાદીએ બેસાડ્યો. નારાજ જગમાલ મુઘલક્ષેત્ર જહાજપુર ચાલ્યો ગયો અને એણે બાદશાહ અકબરનું શરણ લીધું. ૧૯ જાન્યુઆરી ૧૫૯૭ના રોજ મહારાણા પ્રતાપે અંતિમ શ્વાસ લીધો ત્યાં લગી રાજમહેલો અને જંગલમાં રહીને પણ એણે સ્વતંત્રતા કાયમ જાળવી.

મહારાણા તરીકે સરદારોએ ૨૮ ફેબ્રુઆરી ૧૫૭૨ના રોજ ગોગુન્દામાં પ્રતાપને રાજતિલક કરીને ગાદીએ બેસાડ્યો. એણે ચાવંડને રાજધાની બનાવી. એ મેવાડનો મહારાણા બન્યો અને એનો ભાઈ જગમાલ અકબરને શરણે જઈને સિરોહીનો રાજા બન્યો. ધીરકંવરનો બીજો દીકરો સાગર પણ મુઘલ બાદશાહ જહાંગીરનો કૃપાપાત્ર બન્યો. જહાંગીરે સાગરને મેવાડનો મહારાણા જાહેર કર્યો અને એ ચિત્તૌડમાં રહ્યો. ધીરકંવરનો ત્રીજો દીકરો અગર પણ બાદશાહની સેવામાં ગયો.

મહારાણા પ્રતાપનું જીવન સદાય સંઘર્ષમય રહ્યું છતાં એમનું આર્થિક આયોજન ખૂબ મજબૂત હતું. આદિવાસી ભીલ સમાજનો પોતાના મહારાણા માટેનો પ્રેમભાવ અને જંગલમાં રહીને છાપામાર પદ્ધતિથી બાદશાહ અકબર સાથેના સતત જંગ ખેલનાર મહારાણા પ્રતાપ માટે ભીલ સમુદાયનો સાથસહકાર આશીર્વાદ સાબિત થયો. મહારાણાઓના કુળદેવ એકલિંગ મહાદેવ રહ્યા. મેવાડના શાસકો પોતાને એકલિંગ મહાદેવના દીવાન કહેતા હતા. મહારાણા પ્રતાપ રોજ ૧ રૂપિયા, ૧ તોલા સોના અને ૧૦૮ બ્રાહ્મણોને ભોજનદાન દેતા હતા.

મહારાણા પ્રતાપનો વ્યવહાર મહિલાઓ પ્રત્યે ખૂબ આદર ભર્યો રહ્યાનું ઈતિહાસકારોએ નોંધ્યું છે. રાજવી પરિવારો અને સામંત પરિવારોમાં બહુપત્નીત્વની પરંપરા હતી. પ્રતાપના પિતાએ ૨૦ લગ્ન કર્યાં હતાં, તો પ્રતાપે ૧૧ લગ્ન કર્યાં હતાં. વધુ લગ્નોને પ્રતિષ્ઠાસૂચક લેખવામાં આવતાં હતાં. સામાન્ય રીતે સંયુક્ત પરિવારની પરંપરા હતી. રાજવી પરિવારમાં રાણીઓ વચ્ચેનો ખટરાગ સામાન્ય લેખાતો હતો. મહારાણાને ૧૧ રાણીઓથી ૧૭ કુંવર થયા હતા. તેમનાં નામ ઈતિહાસકાર ઓઝા આ ક્રમમાં નોંધે છે:

(અનુસંધાન પાના નં. ૬ પર)

ભારતીય ઈતિહાસમાં કટુપ્રકરણો છંછેડવાને બદલે સહિષ્ણુ બનીએ

રાષ્ટ્રચિંતન

- ડૉ. સી. એલ. પટેલ

હજારો વર્ષથી ભારત દેશમાં જે સંસ્કૃતિ સ્થિર થઈ તેના રાજા-મહારાજાઓનો રામાયણ-મહાભારતનો ઈતિહાસ ખૂબ ગૌરવવંતો રહ્યો છે. અહીં જેઓ રાજ્યનો કારભાર કરતા હતા તેમની આણ સારાય ભારત વર્ષ કે જેમાં હાલનો ભારત પ્રદેશ, પાકિસ્તાન, અફઘાનિસ્તાન, બ્રહ્મદેશ, નેપાળ, શ્રીલંકા સહિતના પ્રદેશ એક હકૂમતમાં આવતા. અહીં પ્રજા સુખ-શાંતિ અને સહિષ્ણુતા સાથે ધાર્મિક ભાવનાસભર હતી. પ્રજાના પાલક તરીકે બધી જવાબદારીઓ રાજા-મહારાજા સંભાળતા. આ દેશ બધી રીતે સમૃદ્ધ દેશ હતો. અહીં રાજ્યની રાજનીતિ ઘડવામાં જે કોઈ જવાબદારી રાજનીતિજ્ઞો સંભાળતા તે આચાર્યપદે ગણાતા. ખુદ રાજા-મહારાજાથી પણ તેમનો મોભો ઊંચો ગણાતો. એવી વ્યવસ્થા આ દેશમાં હતી. ભગવાને બક્ષેલી કુદરતી સંપત્તિનો જે વધુમાં વધુ ઉપયોગ કરી શકે એવી જાણકારી રાજા-મહારાજાઓને હતી એટલે જ નદીઓ, તળાવો, વાવ-કૂવાઓ, જંગલો અને ભૂસ્તરમાં સંગ્રહાયેલ ખનીજો તેમ જ ફળદ્રુપ જમીનમાંથી ફળ-ફળાદિ અને અનાજ, ઔષધિ વધારેમાં વધારે કેમ પેદા થઈ શકે. તેની સાથે ગાયોનો સારો ઊછેર અને વિકાસ સુખાકારીમાં મહત્વનો ભાગ ભજવતાં. રાજાઓ અને પ્રજા એક જ ધર્મના નેજા હેઠળ સુદૃઢ જીવન જીવવા માટે કટિબધ્ધ રહેતાં. સુખ-શાંતિ તથા વિકાસ-પ્રગતિને લઈને રાજા તથા પ્રજા એક જ ધર્મ પાળતાં હોઈ અહીં જે તે સમયે જે કોઈ ભગવાન અવતર્યા તેના અનુસંધાનમાં મંદિરો અને ધાર્મિક સ્થળો ભક્તિ - આરાધના માટે થયાં. સુખાકારી પ્રાપ્ત કરનાર લોકોએ મંદિરોમાં ઘણાં મોટાં દાન અને ભેટો અર્પી. આવાં જાહોજલાલીવાળાં મંદિરો-દેવાલયો અને દેશની પ્રગતિથી નજીકના બીજા ધર્મના લોકો આકર્ષાઈને ચઢાઈ કરી અહીં લૂંટાફાટ માટે આવવા લાગ્યા. શક્ય તેટલાં મંદિરો વિગેરેમાંથી લૂંટ ચલાવી જરઝવેરાત, સોનું, રોકડ કે સોનામાં ચાલતું ચલણ વિગેરેની લૂંટ કરી જતા હતા. કેટલાક રાજાઓ નિષ્ક્રીય હતા અને પોતાનું રાજ્ય ચલાવવા માટે ઉદાસીનતા સેવતા હતા. તેમના પ્રદેશોમાં આવાં પરિબળો વારંવાર આક્રમણ કરતાં રહ્યાં અને કેટલાકને તો અહીં કોઠે પડી ગયું, જેથી પગપેસારો કાયમનો બનાવવા માટે એક વર્તુળ ઊભું કર્યું. ત્યારબાદ રાજાઓની હકૂમતને બદલે આક્રમણકારોની હકૂમત સ્થાપવાના પ્રયાસો કર્યા.

મુસ્લિમ આક્રમણકારો પછી સ્થપાયેલાં મુસ્લિમ શાસકોનાં સામ્રાજ્યો અને ભારતીય રાજાઓના આપસી ઝગડાઓના પ્રતાપે વેપાર કરવા માટે આવેલા અંગ્રેજો આ દેશના ધણી થઈને બેઠા એ ઇતિહાસથી આપણે વાકેફ છીએ. આઝાદી માટેની ચળવળ અને મહાત્મા ગાંધીના નેતૃત્વમાં સરદાર પટેલ અને પંડિત જવાહરલાલ નેહરુ જેવા સમર્થ સેનાનીઓના પ્રયાસોના પરિપાકરૂપે આપણને આઝાદી મળી. કાયદેઆઝમ મોહમ્મદ અલી ઝીણાએ મુસ્લિમો માટેનો અલગ દેશ પાકિસ્તાન મેળવ્યો ત્યારે પણ 'આ દેશ હિંદુઓનો નહીં, હિન્દુસ્તાનીઓનો' હોવાની હાકલ કરીને સરદાર પટેલ જેવા નેતાઓએ સર્વધર્મસમભાવની નીતિને સમગ્ર દેશવાસીઓ માટે અમલમાં આણી દેશના બહુઆયામી વિકાસનો પાયો નાંખ્યો. જો કે આઝાદીનાં પ્રારંભિક વર્ષોમાં જ સરદાર પટેલ જેવા નેતા આપણી વચ્ચેથી વિદાય થયા એટલે પંડિત નેહરુ અને તેમના વડપણવાળી કોંગ્રેસના દાયકાઓના શાસન દરમિયાન જે રીતે પ્રજાનો આપસમાં એકમેક માટેનો વિશ્વાસ ઘટતો ગયો અને રાજકીય લાભ ખાટવાની વૃત્તિ-પ્રવૃત્તિ તેજ બની એટલે ધર્મને નામે ટંટા-ફિસાદ વધતાં ચાલ્યાં. પ્રજામાં ઊઠેલા વ્યાપક અસંતોષને પરિણામે લોકસભાની છેલ્લી ચૂંટણીમાં નરેન્દ્રભાઈ મોદીમાં પ્રજાએ વિશ્વાસ મૂક્યો અને તેઓ વડાપ્રધાનપદ સુધી પહોંચી શક્યા.

જ્યારે સમગ્ર દેશની પ્રજાએ પરિવર્તન માટે મત આપ્યો હોય અને શ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદીમાં વિશ્વાસ મૂક્યો હોય ત્યારે ભાજપના સમર્થકોએ એવી કોઈ કાર્યવાહી કરવી ન જોઈએ, જેથી મોદીની નેતાગીરીમાં મૂકેલા પ્રજાના વિશ્વાસને ઠેસ પહોંચે અથવા તેમાં ઘટાડો થાય. પરિવર્તનના તમામ સમર્થકોએ લઘુમતી કોમો અને હિન્દુઓ વચ્ચે વૈમનસ્ય ઊભું થાય તેવા સંજોગો ટાળવા જોઈએ. ઈતિહાસમાંથી આપણે બોધપાઠ લેવો જોઈએ. ગાંધીજી તથા સરદાર પટેલને અભિપ્રેત હિન્દુસ્તાનીઓનું સર્વધર્મસમભાવથી પ્રેરિત શાસન આ દેશના તમામ નાગરિકોનો વિકાસ કરે એવા સાનુકૂળ વાતાવરણને પોષક બનવવાની જરૂર છે.

ઇસ્લામ અને ખ્રિસ્તીવાદના આગેવાનો તેમજ હિંદુવાદી સંગઠનોના નેતાઓ આજકાલ જે પ્રકારનાં નિવેદનો કરીને લઘુમતી કોમો અને હિન્દુઓ વચ્ચે ટકરાવનું વાતાવરણ સર્જી રહ્યાં છે તે લાંબેગાળે દેશના હિતમાં લાગતું નથી એટલે આવાં વિવાદાસ્પદ નિવેદનો ટાળવાની દિશામાં રાષ્ટ્રના હિતનો વિચાર કરનારા સૌ કોઈએ સક્રિય થવાની જરૂર છે. આ દેશમાં પ્રત્યેક ધર્મના શ્રદ્ધાળુઓ પોતપોતાની રીતે સુખેથી જીવે એવી બંધારણીય જોગવાઈઓ રાખવામાં આવી હોય ત્યારે કોઈ પણ ધર્મમાંથી બીજા ધર્મમાં આવા શ્રદ્ધાળુઓને લાવવાના પ્રયાસો થાય તે વ્યાજબી નથી. ધિક્કાર ફેલાવાય તેવા કોઈપણ કાર્યક્રમ દેશની એકતા અને અખંડિતતાને નુકસાન પહોંચાડે છે. દેશની મજબૂતાઈનું ધોવાણ કરે છે. એ અંતે તો કોઈપણ ધર્મ-કોમને ફાયદાકારક નથી. કોઈપણ સંપ્રદાય કે રાજકીય ક્ષેત્રના આગેવાનોની ફરજ થઈ પડે છે કે તેમણે બધા માટે સમભાવ કેળવવો જોઈએ. એકબીજાના ધર્મ માટે આદર સાથે પારસ્પારિક વિશ્વાસ જળવાઈ રહે તે જરૂરી છે. આવા એકમેકમાંના વિશ્વાસમાં ઘટાડો થાય તેવા કોઈપણ કાર્ય નીંદનીય છે.

હું વિચારું છું તે મુજબ મારે મન હિંદુ, મુસલમાન, ખ્રિસ્તી કે બીજા કોઈપણ ધર્મ-સંપ્રદાયમાં માનનાર સમાજ આખરે તો ભારતના વિશાળ બગીચામાં ખીલેલા છોડ છે. કોઈપણ બગીચાના એકભાગમાં ખીલેલો છોડ મૂરઝાઈ જાય તેમાં બગીચાની શોભાને ખલેલ પહોંચે છે; તે રીતે આ દેશમાં વસવાટ કરતાં બધાં નાગરિક એકમેકનાં ભાઈબહેન છે એટલે આગેવાનોની ફરજ એ છે કે તેઓ સંપ ત્યાં જંપની નીતિને અનુસરે. દરેક સમાજે રાષ્ટ્રની મજબૂતી અને ઘડતર માટે રાષ્ટ્રપ્રેમ કેળવવો રહ્યો.રાષ્ટ્રમાં વસવાટ કરતો હરેક નાગરિક ભલે તે કોઈપણ ધર્મનો હોય તેણે 'આપણે બધા હિંદી છીએ, નહીં કે હિંદુ' તેવો ભાવ જાળવવાની જરૂર છે. આપણે સૌ જો સુખ-શાંતિ ઈચ્છતા હોઈએ તો આવો સુમેળભર્યો વ્યવહાર કરીએ. ભારત દેશનું બંધારણ આપણને એ વાતની પ્રતીતિ કરાવે છે કે આ દેશમાં કોઇ ધર્મ, સંપ્રદાય કે જાતિ કરતાં રાષ્ટ્ર વધારે મહત્ત્વનું છે. એ જ આજની માંગ છે.

ઇઓસીનોફિલીયા શરીરમાં કોઇ ગડબડનું સીધું સૂચન કરે છે, ઇન્ફેકશન એ સૌથી મોટું કારણ છે, ઇઓસીનોફીલના કાઉન્ટ વધુ આવે તો તરત જ સારવાર શરૂ કરવી

ઇઓસીનોફિલીયા

નિરામય

- ડો. કેદાર ઉપાધ્યાય

માણસનું રક્ત અતિઉપયોગી ધાતુ છે. (આયુર્વેદ મુજબ ધાતુ એટલે, જે શરીરને ધારણ કરે છે. તે કુલ ધાતુઓ સાત છે) રક્ત સમગ્ર શરીરમાં ફરીને શરીરના અંગોને ઓક્સિજન પૂરો પાડે છે. તેમજ અંગોને પોષણ આપે છે. આ રક્તમાં મુખ્યત્વે ત્રણ વસ્તુઓ હોય છે.

(૧) રક્તરસ એટલે કે પ્લાઝમા - આ રસધાતુ કહેવાય છે.
(૨) શ્વેતકણો, જેનું ટૂંકું નામ ( ) છે તેમજ,
(૨) શ્વેતકણો, જેનું ટૂંકું નામ ( ) છે.

આજના વિજ્ઞાન મુજબ રક્તકણોને હિમોગ્લોબીન સાથે સરખાવી શકાય. શ્વેતકણો રક્તકણોથી મોટા તેમજ અનિયમિત આકૃતિવાળા હોય છે. શ્વેસકણો અમીબાની જેમ જ પોતાની આકૃતિ બદલી શકે છે. શ્વેતકણોનું મુખ્ય કાર્ય શરીરનું રક્ષણ કરવાનું છે એટલે જ શ્વેતકણોને શરીરના સોલ્જર્સ (સૈનિકો) પણ કહે છે, જયારે પણ કોઇ હાનિકારક વિષાણુ કે કીટાણુનો શરીરમાં પ્રવેશ થાય કે તરત જ શ્વેતકણો તેની સામે લડવા માટે તૈયાર થઇ જાય છે પોતાની આકૃતિ બદલીને આ શ્વેતકણો વિષાણુનું ભક્ષણ કરવા તૈયાર થઇ જાય છે. આ લડાઇમાં શ્વેતકણોનું મૃત્યુ પણ થાય છે. આપણને જે રસી (પરૂ) નીકળે છે. તે મૃત પામેલ શ્વેતકણો જ છે. તે મૃત પામેલ શ્વેતકણો જ છે. શ્વેતકણોના મુખ્યત્વે પાંચ પ્રકારો છે જેમાંનો ત્રીજો પ્રકાર એટલે ઇઓસીનોફિલ્સ જયારે આપણે આપણા લોહીનું પરિક્ષણ કરાવીએ તો જાણવા મળે કે લોહીમાં ઇસીસિનોફીલ્સ કણોનું પ્રમાણ પ્રત્યેક ઘન મિલિલિટરમાં ૧ થી ૫ % હોય છે. જો આ પ્રમાણ વધે. તો શરીરમાં અમુક તકલીફો શરૂ થવા લાગે છે.

શરીરમાં ઇસીઓનોફીલ્સની વૃદ્ધિ થવાના અનેક કારણો છે. જેમ કે એલર્જી, ઇન્ફેકશન, દમ રોગ, કેન્સર, મરડો, પોષક તત્ત્વોનો અભાવ, મંદાગ્નિ, લિવર - કિડનીની ખામી, અંતઃસ્ત્રાવી રોગો આદિ, જયારે લક્ષણ ઉધરસ-શરદી અને તાવ છે. દર્દી સળેખમથી ગ્રસ્ત હોય છે. આ ઉપરાંત જૂનો તાવ, પાંડુરોગ, શરીર દુબળું પડતું જાય આદિ લક્ષણો પણ જોવા મળી શકે. રોગીને શ્વાસ પણ ચઢે. મોટી ઉધરસ આવે અને શ્વાસનો હુમલો થાય એવું પણ બને. શ્વેતકણોનું પ્રમાણ વધવાથી લ્યુકોસાયટોસીસના લક્ષણો પણ જોવા મળે.

ઇઓસીનોફિલીયા શરીરમાં કોઇ ગડબડનું સીધું સૂચન કરે છે. ઇન્ફેકશન એ સૌથી મોટું કારણ છે. ઇઓસીનોફીલના કાઉન્ટ વધુ આવે તો તરત જ સારવાર શરૂ કરવી. ઇમજન્સી કંડીશનમાં યોગ્ય એલોપથી દવાઓ દઇ શકાય. આયુર્વેદમાં પણ ઇઓસીનોફીલીયાના શ્રેષ્ઠ ઔષધો છે. જેમ કે, સિતોપલાદિ ચૂર્ણ, સમિરપનીગ રસ, લોહભસ્મ, ત્રિકટુ ચૂર્ણ, શ્વાસકુઠાર રસ, સ્વર્જીકા ક્ષાર, અભ્રકભસ્મ, શ્રૃંગ્યાદિ ચૂર્ણ આદિ. આ ઔષધોમાંથી શરીરની પ્રકૃતિને અનુકૂળ આવે તે ઔષધ કે ઔષધયોગ નિયત માત્રામાં લઇ શકાય. આ ઉપરાંત હળદર, કચૂરો, કાંકડાશ્રૃંગી, દારૂહળદર, આદુ, અરડૂસી, પીપરી મૂળ, સૂંઠ, ફૂલાવેલી ફટકડી, ગળો, નારંગી, હરડે, વજ આદિ ઔષધો પણ ઇઓસીનોફિલીયામાં શ્રેષ્ઠ પરિણામો લાવી શકે. હળદરને આ રોગના શ્રેષ્ઠ ઔષધ તરીકે જોઇ શકાય. નિયમિત રીતે હળદરને પાણી કે મધ સાથે લેવાથી રોગપ્રતિકારક શક્તિ વધારે છે. આથી રોજીંદા જીવનમાં રસાયણ સ્વરૂપે પણ હળદરનો ઉપયોગ કરી શકાય. એલર્જીને દૂર કરવા માટે પણ હળદર શ્રેષ્ઠ ઔષધ છે.

જે વ્યક્તિઓ ઇઓસીનોફીલીયાના આદિ હોય છે. તેઓએ ઉપરોક્ત વર્ણીય ઔષધોમાંથી યોગ્ય ઔષદ તથા યોગો રસાયણ સ્વરૂપે લાંબા સમય સુધી ચાલુ રાખવા. આમ કરવાથી વારંવાર ઉથલો મારતો (ખાસ કરીને સીઝન બદલે ત્યારે) આ રોગ ધીમે-ધીમે જડમૂળમાંથી દૂર થઇ શકે.